

**ANALIZA UTICAJA ULASKA HRVATSKE U EU NA EKONOMIJU
BOSNE I HERCEGOVINE**

**ANALYSIS OF THE EFFECTS OF CROATIAN ENTRY IN THE EU
ON THE ECONOMY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Stručni rad

Prof. VŠ Haris Šarganović*

Sažetak:

Cilj ovog rada je da na osnovu rezultata istraživanja se prezentira stanje ekonomije BiH nakon što je Hrvatska postala članicom EU. Rezultati istraživanja ukazuju da je integracija Hrvatske u EU imala negativnih ali i pozitivnih konsekvenci. Negativno se odrazila na vanjskotrgovinsku razmijenu na relaciji BiH–Hrvatska ali daleko više na relaciji BiH–CEFTA. Ono pozitivno jeste rast ukupne trgovinske razmjene na relaciji BiH–EU i pozitivna fiskalna slika BiH gdje je zabilježen rast ukupnog obima trgovinske razmijene te rast izvoza, što je uticalo na smanjenje vanjskotrgovinskog deficita za blizu 6%. Dosadašnja proširenja EU su potvrdila činjenicu da je prijetnja po vanjsku trgovinu susjednih zemalja od zemalja koje pristupaju EU predstavljala i šansu za tu susjednu zemlju, što se potvrdilo i na primjeru BiH. Međutim ono vrlo bitno nakon ulaska Hrvatske u EU je da primarnu ulogu ima naša zakonodavna i izvršna vlast koja ukoliko bude stremila ka tome da ispunji neke od ključnih uvjeta i kontinuirano bude prilagođava trenutno stanje tržišta BiH promjenama nakon ulaska Hrvatske u EU, tada će negativne refleksije pretvoriti u pozitivne. Analiza istraživanja je došla do saznanja da veliki problem BiH je taj što u vanjskotrgovinskoj razmjeni ona ostvaruje deficit sa gotovo svakom zemljom trgovinskim partnerom.

Osim toga, analiza ovog rada došla je do zaključka da je Srbija jedan od potencijalnih konkurenata zemljama u okruženju s vanjskotrgovinskog aspekta, ali posebno i sa aspekta investicija jer su statistike potvrdile da je Srbija ozbiljan konkurent u privlačenju inostranih investicija zbog potencijala kojim raspolaže na svom tržištu.

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Evropska Unija, integracija, vanjskotrgovinska razmjena.*

* Visoka škola "CEPS – Centar za poslovne studije" u Kiseljaku

E-mail: haris.sarganovic@gmail.com

Abstract:

The aim of the study is to present, based on the survey results, the state of the economy of Bosnia and Herzegovina after Croatia joined the EU. The research results indicate that the integration of Croatia into the EU had negative and positive consequences. It has shown a negative impact on foreign trade exchanges between BiH - Croatia but far more between BiH - CEFTA. The positive side is the increase in the total trade between BiH - EU, and the positive fiscal picture of Bosnia and Herzegovina where there was noted growth in the overall volume of trade exchange with the growth of exports which resulted in a reduction of foreign trade deficit of close to 6%. So far, the EU enlargement has confirmed that a threat to neighboring countries by the countries joining the EU, is also an opportunity for the neighboring country, as demonstrated in the example of Bosnia and Herzegovina. However, a very important thing after the Croatian entrance into the EU is that a primary role has over our legislative and executive authorities. If they aspire fulfill some of the crucial conditions and continuously adapt the current state of the Bosnian and Herzegovinian market to the changes after the Croatian entrance to the EU, then the negative reflections will turn into positive ones. Analysis of studies have shown that a big problem for BiH is the fact that BiH achieves deficit with almost every country that is her trading partner. It should be noted that the analysis of this study came to the conclusion that Serbia is one of the potential competitors to the neighboring countries from a foreign trade aspect.

This is especially true for investments in BiH because the statistics have confirmed that Serbia is a serious competitor in attracting foreign investments because of the potential available on its market.

Keywords: *Bosnia and Herzegovina, Croatia, the European Union, integration, foreign trade.*

1. UVOD

Evropska Unija je od svog postanka 1957. godine do danas brojala ukupno 6 proširenja odnosno integracija zemalja u EU. Svaka od tih integracija je imala određeno dejstvo kako na samu tu zemlju pristupnicu u EU tako i na susjedne joj zemlje. S tim u vezi bilo je za očekivati da je i ovo posljednje 7 proširenje u EU od strane Hrvatske koje se desilo 01/07/2013. godine reflektiralo i na Bosnu i Hercegovinu kao susjednu zemlju. Potvrdu toj tezi daje činjenica da najveću dužinu granice Hrvatska dijeli sa Bosnom i

Hercegovinom u dužini od oko 1000 km, i da prema statističkim podacima Bosna i Hercegovina i Hrvatska ostvaruju najveću trgovačku razmjenu kao jedni od najvažnijih trgovinskih partnera. Hrvatska je do prije ulaska u EU u 2012. godini bila najveći uvoznik u Bosnu i Hercegovinu, dok je sa aspekta izvoza iz BiH Hrvatska bila na drugom mjestu odmah poslije Njemačke. S tim u vezi, nesporna je činjenica da su i Bosna i Hercegovina i Hrvatska međusobno važni trgovinski partnera. Koliko je ekonomija jedne zemlje zavisna od drugih zemalja govori nam njena otvorenost prema vanjskoj ekonomiji (Unković, 2010). Ono što je evidentno je to da je Hrvatska nakon ulaska u EU izgubila mnoge privilegije koje je imala kroz trgovinsku razmjenu na osnovu CEFTA sporazuma čija je bila članica. BiH je izuzetno mala država sa aspekta njene ekonomske otvorenosti i zbog toga vanjskotrgovinska razmjena je bitan segment u njenom ekonomskom razvoju a Hrvatska je bila značajan trgovinski partner BiH u okviru članstva CEFTE prije nego će postati članicom EU. S tim u vezi, prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP)¹ Hrvatska je nakon svog ulaska u EU mogla nastaviti izvoziti u BiH oko 2/3 svojih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda uz nultu stopu carina, ali isto tako SSP daje mogućnost BiH da iskoristi svoje pravo uvođenja carina na strateške grupe proizvoda za preostalu 1/3 uvezenih roba iz Hrvatske u BiH, što je vrlo značajno za stvaranje konkurentnosti domaćih proizvoda. Značaj vanjskotrgovinske razmjene za male i slabo razvijene zemlje su Krugman i Obstfeld posebno opisali u primjeru trgovine zimskim cvijećem² između SAD-a i zemalja Južne Amerike (Krugman, Obstfeld, 2009). Bosna i Hercegovina zbog činjenice da je mala i slabo razvijena zemlja u budućnosti treba iznalaziti načine za povećanje trgovinske razmjene sa EU zbog njene ekonomske moći.

¹ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) je nova, treća generacija sporazuma o pridruživanju ponuđena isključivo državama zapadnog Balkana, u sklopu Procesu stabilizacije i pridruživanja. Sporazum se potpisuje na neodređeno vrijeme s ciljem doprinosa ekonomskoj i političkoj stabilnosti Bosne i Hercegovine. Potpisivanjem SSP-a, Bosni i Hercegovini je zahvaljujući „evolutivnoj klauzuli“ potvrđen status države potencijalne kandidatkinje.

² Rastući udio tržišta zimskim cvijećem u SAD-u odnosio se na uvoz iz Južne Amerike i ostavljao je američke uzgajivače cvijeća bez posla. Dali je to loše? Da bi dali odgovor na to prvo treba krenuti od pretpostavke koliko je teško kupiti svježe cvijeće u februaru u SAD-u. Koliko je potrebno uložiti resursa, kapitalnih ulaganja i drugih deficitarnih resursa za proizvodnju tog cvijeća. Da li cijena radne snage za proizvodnju tog cvijeća može biti konkurentna cijeni radne snage u zemljama Južne Amerike. I posebno kada se uzme u obzir i činjenica da je na južnoj polutki februar ljetni mjesec i da je tada mnogo lakše saditi cvijeće, nego u SAD kada je zima.

Za daljnju analizu u ovoj studiji, uzet ćemo u obzir statistiku i stanje robne razmjene BiH sa inozemstvom prije ulaska Hrvatske u EU i statistiku i stanje robne razmjene BiH sa inozemstvom poslje ulaska Hrvatske u EU.

2. ANALIZA VANJSKO TRGOVINSKE RAZMJENE BOSNE I HERCEGOVINE I HRVATSKE U 2012. GODINI PRIJE ČLANSTVA U EU

Tokom 2012. godine BiH je ostvarila ukupan obim trgovinske razmijene u iznosu od oko 23,2 milijarde KM. Od toga ukupan izvoz iznosio je oko 7,9 milijardi KM. Ukupan uvoz u 2012. godini je ostvaren u iznosu od oko 15,3 milijardi KM. Pokrivenost ukupnog uvoza ukupnim izvozom je 51,5%, odnosno ukupni vanjskotrgovinski robni deficit je iznosio 7,4 milijarde KM. Od tog ukupnog izvoza, izvoz u zemlje CEFTE³ je iznosio 2,5 milijardi KM, dok je od ukupnog uvoza uvoz iz zemalja CEFTE iznosio 3,8 milijardi KM. Pokrivenost uvoza izvozom sa zemljama CEFTE je 64,6%, odnosno vanjskotrgovinski robni deficit je iznosio 1,3 milijarde KM. Uzmemo li u obzir da je u 2012. godini prije pristupanja stalnom članstvu u EU Hrvatska bila članica CEFTE, onda je relevantno i pomenuti statističke podatke trgovinske razmjene BiH i Hrvatske. S tim u vezi, ukupan obim trgovinske razmjene između BiH i Hrvatske u 2012. godini je iznosio 3,3 milijarde KM.

Od ukupnog izvoza u zemlje CEFTE samo je u Hrvatsku iz BiH izvezeno 1,165 milijardi KM, što predstavlja 46,6 % ukupnog izvoza u zemlje CEFTE. Ukupan uvoz iz Hrvatske u BiH u 2012. godini je iznosio 2,2 milijardi KM, što predstavlja 57,9 % ukupnog uvoza iz zemalja CEFTE u BiH. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 53%, odnosno vanjskotrgovinski robni deficit je iznosio 1,03 milijardi KM. Od ukupnog izvoza, izvoz iz BiH u zemlje EU je iznosio 4,6 milijardi KM, dok je od ukupnog uvoza uvoz u BiH iz zemalja EU iznosio 7,2 milijarde KM. Pokrivenost uvoza izvozom sa zemljama EU je 63,6%, odnosno vanjskotrgovinski robni deficit iznosio je 2,6 milijarde KM. ([www.bhas.ba/saopstenja/2013/Copy%20of%20ETS_2012M12_001_01_bs.pdf](http://www.bhas.ba/saopštenja/2013/Copy%20of%20ETS_2012M12_001_01_bs.pdf)).

U sljedećoj tabeli dat je prikaz ukupnog izvoza po glavnim trgovačkim partnerima prema sektorima za period 2012. godine. Kako se može vidjeti u tabeli se nalaze i države EU i države regiona odnosno države CEFTE koje nisu članice EU. Analiza u ovom radu će akcenat staviti prioritarno na zemlje

³ CEFTA (eng: Central European Free Trade Association) je ekonomska organizacija. Puni naziv je Centralno evropski ugovor o slobodnoj trgovini. Članice su joj Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija, Moldavija, Srbija i Kosovo.

regiona odnosno CEFTE, a prije svega Hrvatske koja je u tom periodu bila članica CEFTE.

Tabela 1: Izvoz po glavnim trgovačkim partnerima prema sektorima SMTK, I-XII 2012.

u hiljadama KM

<i>Države</i>	<i>Ukupno</i>	<i>Hrana i žive životinje</i>	<i>Pića i duhan</i>	<i>Sirove materije osim goriva</i>	<i>Mineralna goriva i maziva</i>	<i>Životinjska i biljna ulja</i>	<i>Hemijski proizvodi</i>	<i>Proizvodi prema materijalu</i>	<i>Mašine i transportna sredstva</i>
Njemačka	1.210,103	9.112	2.452	123.840	19.730	4.173	7.941	232.375	186.138
Hrvatska	1.165,019	138.057	27.230	74.444	232.370	47.068	44.417	455.916	37.873
Italija	939.241	38.729	261	123.120	4.337	-	63.921	322.934	60.249
Srbija	710.002	88.759	7.886	88.169	223.366	88	49.608	171.349	35.476
Austrija	654.764	6.927	140	88.161	38.990	3.535	8.519	146.734	172.802
Slovenija	653.304	16.907	1.557	135.251	7.099	6.095	20.039	98.879	265.401
Crna. G	249.230	31.333	6.989	71.398	34.557	283	8.393	69.968	12.501
Turska	182.874	3.754	1	77.563	19.783	2.008	11.082	49.916	7.009
Holandija	124.947	686	53	6.894	1.313	-	3.536	40.116	13.388
Makedonija	124.242	56.866	704	9.369	8.039	1.271	7.741	33.564	4.444

(Agencija za statistiku BiH, Saopštenje - Statistika robne razmijene sa inostranstvom, godina IV, broj 12, Sarajevo, 2013.)

Uzmemo li u obzir da su u tabeli zemlje regiona Srbija, Crna Gora, Turska, Makedonija koje nisu članice EU i Hrvatska koja je tada bila članica CEFTE, iz navedene tabele je evidentno da je najveći izvoz BiH ostvarila upravo sa Hrvatskom u iznosu od gotovo 1,2 milijarde KM. Naime, od ukupnog izvoza u zemlje koje nisu članice EU, koji iznosi više od 2,4 milijarde KM, BiH je samo u Hrvatsku izvezla 48% ukupnog izvoza u zemlje regiona. U odnosu na sve navedene glavne trgovačke partnere BiH u tabeli, samo u Hrvatsku je izvezeno blizu 20% u odnosu na ostale glavne trgovačke partnere.

Sljedeća tabela daje prikaz ukupnog uvoza po glavnim trgovačkim partnerima prema sektorima za period 2012.godine. I ova tabela ukupnog uvoza će biti isto analizirana kao i gornja tabela ukupnog izvoza, odnosno akcenat će se staviti na zemlje koje nisu članice EU. Dakle, zemlje na koje se taj uvoz odnosi su Rusija, Srbija, Kina, Turska i Hrvatska. Ukupan uvoz iz tih zemalja ostvaren je u iznosu od 6,4 milijarde KM. Ovdje je također evidentno iz tabele da je najveći uvoz BiH ostvarila sa Hrvatskom u iznosu od 2,2 milijarde KM, odnosno blizu 35 % ukupno navedenog uvoza. Vrlo interesantno je i to da je BiH ostvarila manji uvoz iz Kine u odnosu na Hrvatsku uzmemo li u obzir da Kina predstavlja jednog od najvećih svjetskih trgovinskih partnera.

Tabela 2: Uvoz po glavnim trgovačkim partnerima prema sektorima SMTK, I-XII 2012.

u hiljadama KM

Države	Ukupno	Hrana i životinje	Pića i duhan	Sirove materije osim goriva	Mineralna goriva i maziva	Životinjska i biljna ulja	Hemijski proizvodi	Proizvodi prema materijalu	Mašine i transportna sredstva
Hrvatska	2.202,545	443.306	181.547	84.352	854.629	19.485	186.186	249.941	99.530
Njemačka	1.725,796	116.829	7.979	22.486	15.202	2.930	299.882	371.283	750.901
Rusija	1.493,885	3.706	-	300	1.383,540	-	10.009	83.736	11.764
Srbija	1.431,534	418.698	137.887	53.762	50.667	50.315	208.706	260.399	113.914
Italija	1.429,362	110.544	858	19.935	193.432	4.422	171.130	526.549	230.416
Kina	816.377	10.857	3	3.619	18	135	51.758	164.129	323.255
Slovenija	803.360	56.640	25.996	19.512	67.203	1.384	185.540	219.277	158.712
Austrija	504.094	52.596	6.736	17.610	9.368	2.084	95.900	168.909	103.614
Turska	449.381	56.107	1.580	2.898	1.614	714	58.269	119.123	95.317
Poljska	419,996	63.042	6.592	2.015	94.953	61	44.059	113.066	68.881

(Agencija za statistiku BiH, Saopštenje - Statistika robne razmijene sa inostranstvom, godina IV, broj 12, Sarajevo, 2013.)

Uporedimo li i analiziramo li gornje tabele, tabelu izvoza i uvoza po glavnim trgovačkim partnerima prema sektorima za 2012.godinu, dolazimo da vrlo značajnih indikatora i zaključaka. Naime, prema tim analizama pokrivenost uvoza izvozom sa Hrvatskom je 52,9%, vanjskotrgovinski robni deficit veći od 1 milijarde KM. Pokrivenost uvoza izvozom sa Srbijom je 49,6%, vanjskotrgovinski robni deficit od 720 hiljada KM. Pokrivenost uvoza izvozom sa Turskom je 40,7%, vanjskotrgovinski robni deficit od 266 hiljada KM.

Ovdje možemo vidjeti da BiH ostvaruje sa svim svojim glavnim trgovačkim partnerima koje nisu članice EU vanjskotrgovinski deficit što predstavlja veliki problem za BiH. Isti slučaj je i sa glavnim trgovinskim partnerima iz EU što potvrđuju sljedeće analize: Pokrivenost uvoza izvozom sa Njemačkom je 70%, vanjskotrgovinski robni deficit od 515 hiljada KM. Pokrivenost uvoza izvozom sa zemljama CEFTE je 64,6%, vanjskotrgovinski robni deficit od 1,3 milijarde KM. Pokrivenost uvoza izvozom sa Italijom je 65,7%, vanjskotrgovinski robni deficit od 490 hiljada

KM. Pokrivenost uvoza izvozom sa Slovenijom je 81,3%, vanjskotrgovinski robni deficit od 150 hiljada KM. Dok je samo sa Austrijom ostvaren vanjskotrgovinski robni suficit u iznosu od 150 hiljada KM odnosno vanjskotrgovinski suficit od 29,8%.

S druge strane, iz tabele uvoza također se može doći do značajne analize i zaključaka koji bi bili značajni za Hrvatsku vladu a koji samim time predstavljaju problem za Hrvatsku. Naime, uvoz iz Srbije u iznosu većem od 1,4 milijarde KM daleko je veći i od uvoza iz zemalja EU bližih BiH (Slovenija, Austrija), čak veći i od uvoza iz Kine i Turske koje se smatraju najvećim svjetskim trgovinskim partnerima. Ovdje je s posebnim razlogom uzeta Srbija koja kao zemlja koja nije članica EU, odnosno susjedna zemlja i zemlja iz regiona predstavlja vrlo ozbiljnog konkurenta Hrvatskoj. Upravo se u tome i nalazi problem Hrvatske, a to je problem konkurentnosti na tržištu. Kao i Srbija, trgovinska razmjena između Turske i BiH može biti jedna velika prijetnja za vanjskotrgovinsku razmjenu između Hrvatske i BiH sa aspekta interesa Hrvatske. Naime, evidentna je činjenica da BiH u značajnoj mjeri kasni za EU integracijama u odnosu na Hrvatsku koja je danas punopravna članica EU. Optimistične su i ohrabrujuće pretpostavke da bi se BiH mogla integrisati u EU tek za nekih desetak pa i više godina. Međutim, taj period tih integracija od desetak godina mogao bi negativno utjecati na interese Hrvatske kada je u pitanju vanjskotrgovinska razmjena sa BiH. Kako se može konstatovati iz navedenih tabela, kada je u pitanju vanjskotrgovinska razmjena Hrvatska u tom smislu ostvaruje svoj suficit dok BiH ostvaruje deficit. Nesumnjivo je i evidentno da je Hrvatska svojim ulaskom u EU imala određenih negativnih posljedica kada su u pitanju trgovinski odnosi sa BiH samim time što je prema istraživanjima Hrvatske gospodarske komore BiH jedan od najvažnijih vanjskotrgovinskih partnera Hrvatske. Od 01.07.2013. godine svojim ulaskom u EU Hrvatska napustila sporazum CEFTA kojeg je imala sa BiH i ostalim državama potpisnicima CEFTA sporazuma kao i sve olakšice koje su išle sa tim sporazumom i ušla u zajedničko tržište zemalja članica EU.

3. ANALIZA POSLJEDICA PRISTUPANJA HRVATSKE U EU NA VANJSKOTRGOVINSKU RAZMJENU IZMEĐU BIH I HRVATSKE U 2015. GODINI NAKON PRISTUPANJA EU

Tokom 2015. godine BiH je ostvarila 24,84 milijarde KM ukupnog obima robne razmijene. Od toga ukupan iznos izvoza je bio 8,98 milijardi KM, dok je ukupan iznos uvoza bio 15,85 milijardi KM. Pokrivenost ukupnog uvoza ukupnim izvozom je 56,7 %, odnosno vanjskotrgovinski robni deficit iznosio je oko 6,86 milijardi KM.

Od tog ukupnog izvoza izvoz u zemlje CEFTE u 2015. godini je iznosio 1,33 milijarde KM, dok je od ukupnog uvoza uvoz iz zemalja CEFTE iznosio 1,95 milijardi KM. Pokrivenost ukupnog uvoza ukupnim izvozom sa zemljama CEFTE je 68,2%, odnosno vanjskotrgovinski deficit je iznosio oko 0,62 milijarde KM. Uzmemo li u obzir da je u ovoj godini Hrvatska već bila punopravna članica EU, i po automatizmu nije bila članica CEFTE te kao naša prva susjedna zemlja sa kojom dijelimo najveći dio granice, kao punopravni član EU i kao takva vrlo važan trgovinski partner BiH, relevantno je pomenuti i statističke podatke kada je u pitanju obim trgovinske razmjene između BiH i Hrvatske. S tim u vezi, ukupan obim trgovinske razmjene između BiH i Hrvatske u 2015. godini je iznosio 2,6 milijardi KM. Od toga izvoz iz BiH u Hrvatsku je bio u iznosu od 0,92 milijarde KM, dok je uvoz iz Hrvatske u BiH bio u iznosu od oko 1,67 milijardi KM.

Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 55%, odnosno vanjskotrgovinski robni deficit je iznosio 0,75 milijardi KM. Ukupan obim trgovinske razmijene između EU i BiH u 2015. godini iznosio je 16,1 milijardu KM. Od toga, ukupan izvoz iz BiH u EU iznosio je 6,45 milijardi KM, dok je ukupan uvoz iz EU u BiH iznosio 9,64 milijarde KM. Pokrivenost uvoza izvozom je bila 67%, odnosno vanjskotrgovinski deficit je iznosio 3,19 milijardi KM.

(www.bhas.ba/tematskibilteni/TB_Robna%20razmjena%20BiH%20s%20inostranstvom_BS.pdf).

Ulazak Hrvatske u EU 01/07/2013. godine se pozitivno odrazio na fiskalnu sliku BiH i na ukupnu vanjskotrgovinsku robnu razmjenu dok se negativno odrazio na samu vanjskotrgovinsku razmjenu između BiH i Hrvatske kao i na vanjskotrgovinsku razmjenu između BiH i CEFTE u kojoj je do pristupanja EU bila i Hrvatska.

Naime, sporazum CEFTA predviđa ukidanje carina između BiH i zemalja zapadnog balkana članica CEFTE, što je uticalo na smanjenje fiskalnih prihoda. Međutim sa ulaskom Hrvatske u EU nakon 01/07/2013. godine promjenila se i slika vanjskotrgovinske razmjene između BiH i EU, posebno naglašavajući stavku izvoza iz BiH u EU koja je u 2015. godini povećana za blizu 1/3 u odnosu na 2012. godinu, tačnije za 28% ili 1,8 milijardi KM. To nam još jednom potvrđuje činjenicu da je naša ekonomska budućnost zavisna od EU i da se budućnost BiH treba tražiti u stalnom članstvu EU.

Analiza statističkih podataka u vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni BiH prije ulaska Hrvatske u EU i nakon ulaska Hrvatske u EU, tačnije analiza podataka iz 2012. godine i 2015. godine nam potvrđuje navedenu tezu, kako se može vidjeti u narednoj tabeli:

Tabela 3. Analiza statističkih podataka u vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni

u milijardama KM:

TRGOVINSKE RAZMJENE	2012. godina	2015. godina	NASTALE PROMJENE
IZVOZ U HRVATSKU	1,1 KM	0,9 KM	-22% (- 0,2 KM)
UVOZ IZ HRVATSKE	2,2 KM	1,7 KM	-22% (- 0,5 KM)
UKUPAN OBIM TRGOVINE BiH - HRVATSKA	3,3 KM	2,6 KM	-21% (-0,7 KM)
IZVOZ U CEFTE	2,5 KM	1,3 KM	-48% (- 1,2 KM)
UVOZ IZ CEFTE	3,8 KM	1,9 KM	-50% (-1,9 KM)
UKUPAN OBIM TRGOVINE BiH - CETA	6,3 KM	3,2 KM	-49% (-3,1 KM)
IZVOZ U EU	4,6 KM	6,4 KM	+28% (+1,8 KM)
UVOZ IZ EU	7,2 KM	9,6 KM	+25% (2,4 KM)
UKUPAN OBIM TRGOVINE BiH - EU	11,8 KM	16,0 KM	+26% (+4,2 KM)
UKUPAN OBIM TRGOVINE BiH – OSTATAK SVIJETA	1,8 KM	3,0 KM	+40% (+1,2 KM)
UKUPAN IZVOZ BiH	7,9 KM	9,0 KM	+12% (+1,1 KM)
UKUPAN UVOZ BiH	15,3 KM	15,8 KM	+3% (+0,5 KM)
UKUPAN OBIM VANJSKOTRGOVINSKE RAZMJENE BiH	23,2 KM	24,8 KM	+6,5% (+1,6 KM)

S tim u vezi, ukupan obim trgovinske razmjene između BiH i Hrvatske je prema podacima državne Agencije za statistiku BiH u 2015. godini u odnosu na 2012. godinu manji za 21% odnosno za 0,7 milijardi KM. Izvoz u Hrvatsku bilježi pad od 22% odnosno manji je za 0,2 milijardi KM, dok uvoz također bilježi jednak pad procentualne stope od 22% i manji je za 0,5 milijardi KM. Da je Hrvatska bila vrlo bitan faktor i značajna članica zemalja CEFTE potvrđuju statistički podaci Agencije za statistiku BiH kada je u pitanju ukupan obim trgovinske razmjene između BiH i zemalja CEFTE.

Naime, ulazak Hrvatske u članstvo EU i po automatizmu izlazak iz članstva CEFTE se najviše odrazio na tu trgovinsku razmijenu koja u 2015. godini bilježi pad za 49% ili minus u iznosu od 3,1 milijardu KM u odnosu na 2012. godinu kada je Hrvatska bila stalna članica CEFTE. Ukupan izvoz u CEFTU bilježi pad od 48% odnosno pad od 1,2 milijarde KM, dok ukupan uvoz iz CEFTE bilježi pad od 50% tačnije pad od 1,9 milijardi KM. (www.bhas.ba/tematskibilteni/TB_Robna%20razmjena%20BiH%20s%20inostranstvom_BS.pdf).

Svijetla tačka i pozitivna strana ovih statističkih podataka je ukupna trgovinska razmijena između BiH i EU koja u 2015. godini u odnosu na 2012. godinu bilježi rast trgovinske razmijene za 26% odnosno trgovinsku razmijenu veću za 4,2 milijarde KM. Ukupan izvoz u EU je veći za 28% odnosno veći za 1,8 milijardi KM, dok je ukupan uvoz iz EU veći za 25%

odnosno za 2,4 milijardi KM. Taj nam podatak još jednom potvrđuje činjenicu da je sudbina, prosperitet i razvoj BiH upravo u EU. (www.bhas.ba/tematskibilteni/TB_Robna%20razmjena%20BiH%20s%20inostranstvom_BS.pdf).

Ukupan obim trgovinske razmijene sa ostatkom svijeta također bilježi značajnu stopu od 40% i veći je za 1,2 milijarde KM. Kada se sumiraju svi gore navedeni podaci za ukupan obim vanjskotrgovinske razmijene BiH u 2015. godini, može se reći da je za za 6,5 % bio veći u odnosu na 2012. godinu, drugim riječima kazano, vanjskotrgovinska razmjena je za 1,6 milijardi KM bila veća. Ukupan izvoz u 2015. godini je bilježio trend rasta za 12,2 %, odnosno za 1,1 milijardu KM, ali isto tako i ukupan uvoz koji je u odnosu na 2012. godinu bio veći za 3,1 % odnosno za 0,5 milijardi KM. Ukupna pokrivenost uvoza i izvoza iznosila je 57%, te je povećana za 5,4 % u odnosu na 2012. godinu. (www.bhas.ba/tematskibilteni/TB_Robna%20razmjena%20BiH%20s%20inostranstvom_BS.pdf).

Izvršna vlast BiH odnosno Vijeće ministara BiH krenulo je sa tzv. Akcijskim planom za prevazilaženje posljedica pristupanja Hrvatske u EU. Taj akcijski plan za prevazilaženje posljedica pristupanja Hrvatske u EU se provodio pod budnim okom predstavnika Evropske delegacije, što je još tada prije više od 3 godine potvrdio i šef delegacije Evropske unije u BiH ambasador Peter Sorensen, rekavši "Mi smo tu da vam pomognemo, ali vlasti u BiH moraju završiti posao i omogućiti da Bosna i Hercegovina usvajanjem EU standarda potpuno spremna dočeka 1. juli ove godine, kada će Hrvatska ući u Europsku uniju"⁴ - rekao je Sorensen (Služba za informisanje Vijeća ministara BiH).

U intervjuu za hrvatski časopis Banka, Zsuzsanna Hargitai direktorica EBRD-a⁵ analizirala je utjecaj ulaska Hrvatske u EU na trgovinu u regiji jugoistočne Evrope kazavši da će se ti odnosi promijeniti jer su do sada domaće Hrvatske tvrtke trgovale po bescarinskom režimu s regijom u sklopu sporazuma CEFTA, a ulaskom u EU to se mijenja. Ona smatra da konkurencija sa kojom će se suočiti Hrvatska i nova carinska pravila na 200 puta većem tržištu EU će stimulirati Hrvatske izvoznike da povećaju ekspanziju na susjedne zemlje koje još nisu članice EU. (www.banka.hr/predavanja). Izjava tadašnje direktorice EBRD-a se danas nakon nešto više od 3 godine nakon što je Hrvatska postala stalnom članicom EU, u značajnoj mjeri ostvaruje.

⁴ Služba za informisanje Vijeća ministara BiH, Sarajevo, 07.02.2013.

⁵ Evropska banka za obnovu i razvoj osnovana je 1991. godine s ciljem da pomogne državama centralne i istočne Evrope u njihovoj transformaciji u tržišne ekonomije. Sjedište banke je u Londonu, Velika Britanija. Bosna i Hercegovina je članica Evropske banke za obnovu i razvoj od 1996. godine.

U intervjuu za Deutsche Welle, Zastupnica u Evropskom parlamentu Emine Bozkurt je izjavila da " Europske institucije već mjesecima govore o tomu: učinite sve da biste bili spremni. Ako želite izvoz u zemlje EU-a, vaši proizvodi moraju biti u skladu s europskim standardima. Zato je nužno da vlasti u BiH rade na tome i osiguraju interese svojih građana". Slični izjavu ja dao i glasnogovornik povjerenstva za proširenje Peter Stano koji je rekao „Glavni utjecaj je signal kojeg će ulaskom Hrvatske u EU dobiti cijela regija, a on je da se regija kreće naprijed. Glavna poruka za BiH je da provede sve nužne reforme na svom europskom putu. Na vlastima u BiH je da rade na tome, a EU je tu da im pomogne i savjetuje“(www.dw.de/).

Iz izjava navedenih političara EU evidentno je da se glavni prioritetni zadatak i obaveza nalazi na zakonodavnoj i izvršnoj vlasti BiH koja mora da preuzme teret i obavezu kontinuiranog usklađivanja sa zahtjevima EU svojih prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda kako bi mogla vršiti izvoz svojih proizvoda u Hrvatsku a time ujedno izvoz i na tržište EU. Međutim, dosadašnje činjenice ukazuju na to da zbog inertnosti zakonodavne i izvršne vlasti i stavljanje ličnih interesa iznad nacionalnih interesa u Bosni i Hercegovini nisu se uspjeli premostiti neki nastali problemi i posljedice.

4. PREPORUKE ZA VANJSKOTRGOVINSKU RAZMJENU IZMEĐU BIH I HRVATSKE

Najveća odgovornost pozitivnog trenda vanjskotrgovinske razmijene BiH i Hrvatske danas kada je Hrvatska postala stalnom članicom EU leži u izvršnoj vlasti BiH. S tim u vezi, u cilju iskorištenja te šanse nakon ulaska Hrvatske u EU, BiH bi se trebala ugledati upravo na izvršnu vlast Hrvatske koja je u zavidnom roku uspjela da veći dio svojih propisa i zakona uskladi sa direktivama novog pristupa EU. U tom pogledu ekonomija BiH ne treba biti zabrinuta kada je u pitanju članstvo Hrvatske u EU, nego treba da traži priliku ulaska na Hrvatsko tržište a time i na tržište EU koje je 200 puta veće od Hrvatskog tržišta.

Međutim, raspoloženje koje sada vlada kod BiH političkih aktera ne daje veliki optimizam da bi se mogli uraditi neki konkretni pozitivni pomaci kada su u pitanju posljedice po BiH ekonomiju nakon ulaska Hrvatske u EU i općenito kada su u pitanju euroatlanske integracije.

Slična stajališta imaju i mnogi politički analitičari, jedan od njih je i Hrvatski politički analitičar Davor Gjenero koji je u intervjuu za Depo istraživanja rekao "Bez domaćih aktera koji su na sebe spremni preuzeti pristupanje BiH euro-atlantskim strukturama i EU, taj proces nije izvediv. Nedostatak tih snaga, u uvjetima kad je kompletna politička elita u BiH zaokupljena međusobnim unutarnje političkim sukobima i međustranačkim trzavicama, bitno ograničava bilo kakvu euroatlantsku perspektivu BiH.

Također, dodaje kako je sasvim „opravdan strah od izolacije BiH“ nakon što Hrvatska i formalno pristupi EU" (Depo istraživanja, Zagreb, 2012).⁶

Sa istorijskog aspekta gledano, stoljećima u prošlost odnosi između BiH i Hrvatske su bili na jako visokom nivou u svakom segmentu pa i u trgovinskom. Razlog tome leži u njihovoj podudarnosti i identičnosti u geostrateškom položaju. Nezavisnost njihovih dobrih odnosa leži i u činjenici da su te dvije države uzajamno ovisne jedna od druge. Sama činjenica da na ukupnoj granici koju dijeli BiH sa Hrvatskom imamo samo 2 granična prijelaza koja imaju adekvatnu opremu koja ispunjava standarde EU, a kojim se može vršiti propisna i prema EU standardima definisana kontrola prehrambenih proizvoda, ukazuje na probleme u samoj ekonomičnosti i konkurentnosti BiH proizvoda na Hrvatskom tržištu. Osim toga, ogromna šteta se nanosi malim i srednjim preduzećima, nosiocima privrednog razvoja. Upravo zbog toga BiH izvršna i zakonodavna vlast urgentno mora pristupiti rješavanju nastalih problema i brzom premošćavanju ukazanih prepreka tako što će pristupiti trilateralnim pregovorima na relaciji BiH – EU – Hrvatska, a po pitanju povećanja broja graničnih pregleda sa adekvatnom opremom prema standardima EU za kontrolu prehrambenih proizvoda.

5. ZAKLJUČAK

Krucijalan problem BiH je trgovinski deficit kojeg ona ostvaruje sa svojim gotovo svim vanjsko trgovinskim partnerima, izuzev Austrije sa kojom ostvaruje određen suficit. Onoliko koliko je važno BiH da uredi svoje stanje i svoju situaciju nakon ulaska Hrvatske u EU iz razloga što je Hrvatska jedan od vrlo važnih i velikih trgovinskih partnera Bosne i Hercegovine, isto toliko je važno i Hrvatskoj da uredi i sredi svoje odnose sa Bosnom i Hercegovinom jer su sve analize i istraživanja ukazala na to da je Bosna i Hercegovina vrlo važan trgovinski partner Hrvatskoj. Međutim, sa BiH aspekta gledano ne treba zaboraviti činjenicu da je Hrvatskoj njenim ulaskom u EU povećano tržište od oko 500 miliona stanovnika, dok BiH vanjsko tržište se može smanjiti za Hrvatsko tržište koje je brojalo nešto više od 4 miliona stanovnika što je vrlo značajno za ekonomiju BiH. Za neka buduća očekivanja, pozitivna refleksija ulaska Hrvatske u EU za BiH može se odraziti u smislu rasta ino investicija u proizvodne pogone u Bosni i Hercegovini. To se posebno odnosi na proizvodne pogone Hrvatskih preduzeća jer će ulaskom Hrvatske u EU doći do rasta carinskih i poreskih stopa posebno kod prehrambenih proizvoda koji će biti time nekonkurentni

⁶ Depo istraživanja, šta će se desiti u BiH nakon 01.07.2013.godine kada Hrvatska postane član EU, Zagreb, 2012.

na tržištu i njihov izvoz iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu neće biti konkurentan. S druge strane kao što je poznato sa rastom investicija u Bosni i Hercegovini bi došlo do rasta zaposlenosti a time i proizvodnje čime bi se uvećao izvoz. Mala i srednja preduzeća u Bosni i Hercegovini koja bi se bavila proizvodnjom i uzgojem osnovnih sirovina za potrebe navedene proizvodnje bi također dobile na značaju. S druge strane, sa tim investicijama u proizvodne pogone Hrvatskih preduzeća bi se stvorila tržišna konkurencija Bosansko Hercegovačkim proizvođačima. Međutim, bez obzira na negativan utjecaj na Bosansko Hercegovačke proizvođače svaka investicija je poželjna i zdrava za ekonomski rast svake države, i iz tog razloga bi Bosansko Hercegovačke vlasti morale izuzetno puno se založiti kako bi osigurale povoljnu investicionu klimu za Hrvatske investitore. Još jedan faktor koji će se negativno odraziti na izvoz robe Bosansko Hercegovačkog porijekla su samo dva inspeksijska granična prelaza na cijelokupnoj granici između Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Za Bosansko Hercegovačke izvoznike to nikako nije povoljna solucija jer se time ugrožava konkurentnost robe iz Bosne i Hercegovine zbog povećanih transportnih troškova.

LITERATURA

1. Agencija za statistiku BiH, Saopštenje - Statistika robne razmijene sa inostranstvom, godina IV, broj 12, Sarajevo, 2013.,
2. Babić, M.: Makroekonomija, Mate d.o.o., Zagreb, 1998.,
3. Blanchard, O.: Makroekonomija, Mate d.o.o., Zagreb, 2005.,
4. Depo istraživanja, Šta će se desiti u BiH nakon 01.07.2013.godine kada Hrvatska postane član EU, Zagreb, 2012.,
5. Krugman, P., Obstfeld, M.: Međunarodna ekonomija, teorija i ekonomska politika, VII izdanje, Mate d.o.o. Zagreb, 2009.,
6. Služba za informisanje Vijeća ministara BiH, Sarajevo, 07.02.2013.,
7. Unković, M.: Međunarodna ekonomija, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2010.,
8. www.banka.hr/predavanja.
9. www.dw.de/